

Kent - siz

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Kentlerle insanın yazgısı arasındaki bağı kim yadsıyabilir?

Yalnızca doğduğunuz ve yaşadığınız bir coğrafya olmakla kalmaz, 'geçmişinizi, 'mesul' ol-

madığınız kökenlerinizi de belirler kentler. Çünkü, benliğinizin her bir parçasına sinmiş, ne kadar yadsırsanız yadsıyın tüm edimlerinizi belirleyecek 'kültürel genleriniz' orada, kentlerde kayıtlıdır. Oralara gitmeden, geçmişinize doğru yürümeden ve nihayet onunla yüzleşmeden, ne yaparsanız yapın kendinizi asla 'tam' olarak tanıyamayacaksınız. O yaşlı ve her zaman 'müşteki' ozanın söylediği gibi kentiniz daima peşinizden gelecek, size başka bir kent bulma olanağını asla vermeyecektir.

Çocukluğunuzun, o kadar da sahibi olmadığınız belleğinizin kentlerine karşın bir de 'kurduğunuz' kentler vardır. Belki dünyayı yalnızca kendisine verilmiş bir alanda yaşayıp tüketmeyi tercih edenler için geçerli değildir, ama kimi-leri, içlerinde yükselen ve bir türlü bastıramadıkları bir 'kaçış' tutkusunun dürtüsüyle savrulur ve gezerler. Bu, aslında insanın kendisine doğru yaptığı bir yolculuktur ve hiç kuşku yok ki yolculukların en tehlikeli olanıdır. Denizlerin en aman vermezini aşır Boynuz Burnu'nu geçen gemicilerin kulaklarına takmaya hak kazandıkları küpeler gibi o insanlar da o göze alınmaz yolculuğu sonunda yaşayacakları kenti 'seçme' hakkını kazanırlar.

O andan sonra kentler mi onları üretir onlar mı içinde yaşadıkları kenti yağurmaya başlarlar sorusu doğrusu biraz 'muamma'lıdır.

Bir de ne yaparsanız yapın kabuğunu kıramadığınız kentler söz konusudur. Kendilerini çeker, bir türlü ele vermezler. Ne yapsanız onlara ulaşamazsınız. Aradığınız her şey ondadır ama gene de bir türlü varamazsınız ona. Bütün çileli aşklar gibi bırakıp, sırtınızı dönüp gitmekle kalıp marazi bir saplantının sonsuz tatlar üreten acısını çekme arasında bocalarsınız.

Kendisini bir kentle özdeşleştirmiş, yazgısını onunla iç içe geçirmiş kime bakarsanız bakın göreceksiniz ki o kişi aslında bir kentin izini sürerken, onu ararken kendisini aramakta, kendisine erişmeye çalışmaktadır. Doğaldır da; çünkü, bir noktadan sonra kent bir coğrafya olmaktan çıkar. Tanıdık göğü altında neredeyse kendinizi çırlıçıplak dolaşma rahatlığında duyumsadığınız 'sizin' olan bir mekâna dönüşür. O kadar ki bu durum bile kendi dışınızda ki bir mekânla ilişkili değildir. Her kent, bir süre sonra belleğiniz, anılarınız, hatta anadiliniz olmuştur.

İnsan bir süre sonra kendisine özgü bir dilde bile konuşmaz eğer o kentte yaşlanmaktaysa. Konuştuğu dil, onun kalıpları, aslında içinde yaşadığı kentin söyleminden türemektedir. Kısacası, her kent sonunda yener; her kent sonunda kazanır ve teslim alır.

Öylesi bir noktadan başlayarak kentlerle ilgili her şeyi tersine çevirmek mümkün değil midir? Örneğin hep 'anım-samak' diye bilinen kentlerin aslında 'unutmak' üstüne kurulu olduğunu fark ettiğinizde ne yapacaksınız? Ya da her kentin geçmişle değil aslında gelecekle ilgili olduğunu ayımsadığınızda ve kendinize artık bir gelecek aramakta olmadığınızı gördüğünüzde bu çelişkiyi nasıl aşacaksınız?

Belki, 'iyi' kentle 'kötü' kent arasındaki fark işte tam da bu noktada yatmaktadır. Eğer 'müşfikse' kent, size de karmaşası içinde kendinizi yaşayacak bir alan açacaktır. Değilse, yapacak bir şey kalmamıştır. İşte, 'modernizm' diye bilinen ve aslında kentlerin yıkılıp yeniden kurulmasından başka bir şey olmayan o sürecin insanlara, kendilerine rağmen dayattığı tam da bu olmuştur: Geçmişle gelecek arasında kesin bir seçim yapmak.

Ayırım o noktada yatmaktadır: Seçim yapma olanağını verenlerle dayatanlar arasındaki bu fark tarihle ilgili bir şeydir. Karmaşanın ve inkârın yeşermekte olduğu bir toplumda tarihi yapanların aslında bir şeyleri kurtarmaya çalışanlar olduğunu insanlık herhalde bunca yıkımdan sonra şimdi öğrenmektedir. Günümüz dünyasının kenti onun, geçmişi orada tutmaya çalışan bilinci aslında insanlığın ancak şimdi olgunlaşmaya başladığını göstermiyorsa hiçbir şeyi göstermiyor demektir.

Ne garip! İnsan hep çelişkilerin ortasında, varlığıyla ilgili karmaşayı çözenin çabası içinde bocalıyor. Yeni bir kente geldiğinizde orasını 'yeni' ya da farklı yapan şey acaba gençlik midir? Ama genç bir insanın dünyanın her yerinde aynı insan olduğunu da söylemek mümkün değil midir? Oysa, belki de yaşlanmak nereye giderseniz gidin dünyanın hiç değişmemesidir. Ne diyordu, o otobüsteki ihtiyar? "Ben artık yalnızca aradaki durakları biliyorum. O nedenle sordüğünüz durağın son durak olup olmadığını söyleyemem..."

Şimdi düşünüyorum: Tanpınar, Aragon ya da Joyce... Kentleri yazarlar ve belleklerinde yeniden kurarlarken acaba 'genç' olan hangisiydi? Yazarlar mı, kentler mi? Kaç gündür içinde yaşadığım bu kentle ilgili hem de buralarda bulunmuş onca 'edibine' ve 'şûara'sına karşın, bu satırları yazdığım dilde bir tek metnin, bilebildiğim kadarıyla, üretilmemiş olması, benim de bu yazıda bu kentin adını bir kez olsun geçirmemem neyi göstermektedir?

Bizi mi, onu mu?..

Her kent bir sorudur...